

Il Palio di Siena: Banderes i tradició (segle XVI – segle XXI)

Jaume Pérez i Alejandro

*Genealogista i Membre de la Societat Catalana de Genealogia,
Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·lologia i Nobiliària, (SCGHSVN)*

Resum: Descripció de cadascuna de les ensenyes vexil·lològiques de les parròquies participants a la tradicional cursa hípica d'*Il Palio* de la ciutat italiana de Siena.

Paraules clau: ensenya, parròquia, bandera, tradició.

Resumen: Descripción de cada una de las enseñas vexilológicas de las parroquias participantes en la tradicional carrera hípica de *Il Palio* de la ciudad italiana de Siena.

Palabras clave: enseña, parroquia, bandera, tradición

Abstract: Description of each of the vexillological standards of participating parishes the traditional horse race *Il Palio* Italian city of Siena.

Key words: teaches, parish, flag, tradition.

Résumé: Description de chacun des drapeaux vexillologiques des paroisses participants de le traditionnelle course de chevaux *Il Palio* de le ville italienne de Sienn.

Mots-clés: enseigne, paroiss, drapeau, tradition.

Il Palio di Siena: Banderes i tradició

El Palio de Siena (*Palio di Siena*) és una competició tradicional entre les contrades o barris de la ciutat toscana de Siena, a la manera d'una cursa hípica d'origen medieval que es celebra dues vegades cada any: el 2 de juliol es celebra el *Palio di Provenzano* (en honor a la Verge de *Provenzano*) i el 16 d'agost el *Palio dell'Assunta* (en honor de l'Assumpció de la Verge). En ocasions excepcionals, com fou l'arribada de l'home a la Lluna (1969), o aniversaris entesos com a rellevants i pertinents, com l'entrada al tercer mil·lenni (2000), la comunitat de Siena pot decidir si es celebra un Palio extraordinari, el qual s'hauria de celebrar entre maig i setembre.

La cursa per l'adjudicació del Palio és precedida per una desfilada amb la participació de més de 600 representants de les 17 contrades de la ciutat de Siena.

Aquesta desfilada hi participa tota mena de gent, des de gent gran a la quitxalla que des de petits entren a dins d'una tradició varies vegades centenària.

La cursa del Palio pren el seu nom, i només a Siena, pel tipus de premi: El Palio (del llatí *pallium*, mantell de llana) o *Drappellone*, era una tela molt apreciada, que es feia servir en diferents àmbits. A Siena, en general, era destinat a la església de la parròquia guanyadora. Podia ser utilitzada com adornament per a la mateixa església, o per altres usos anàlegs. Un *pallium* de 500 anys sembla haver decorat fins no fa gaire, l'altar de la església de *San Giuseppe*, a la parròquia *Capitana dell'Onda*. Actualment, el *Drappellone*, és una tela feta cada any per un artista escollit per l'Ajuntament de la ciutat.

El fet d'escollir aquesta cursa tradicional com a tema vexil·lològic té la raó de ser per la gran varietat d'estendards, banderes, i ensenyes que hi ha en tota ciutat per identificar totes i cadascunes de les contrades participants a la cursa.

Només intentar descriure detalladament totes les banderes ja és un exercici i un repte prou interessant i a l'hora necessari, que justifica, crec jo, aquest treball.

ORÍGENS:

Segons algunes fonts, fou en record de la batalla de *Montaperti*, que posava fi al perill florentí, que el sienès decidiren iniciar el Palio, considerada avui dia una de les festes històriques més importants d'Itàlia, d'Europa i per extensió del món. Des de temps immemorial a les ciutats italianes del segle XII i XIII era costum organitzar curses de cavalls, fóra com espectacle públic, fóra com competició entre les diverses cavalleries dels seus conciutadans.

Paral·lelament als palios dels nobles, els ciutadans de Siena començaren a organitzar, més o menys espontàniament, diferents tipus de competicions.

Es recorden, a partir del segle XV, palios regionals, curses de búfals, corrides de braus, lluites tipus boxa, curses de rucs, jocs de pilota, (com un dels antecedents de l'actual futbol, el *calcio*).

Moltes d'aquestes competicions eren precedides d'un seguici, representacions al·legòriques o carruatges triomfals amb temes mitològics grecs. Notícies de palios han transcorregut tot el segle XV i XVI, però en alguns casos és difícil entendre si les cròniques es referien a palios de nobles, anomenats *palio alla lunga*, o palios donant voltes a la *Piazza del Campo*, anomenats *palios alla tonda*.

Fig.A: Escut de la ciutat de Siena. *Escut triangular curvilini; truncat d'argent i sable.*

Això es degut a que les contrades o barris es recolzaven i s'unien al voltant de les parròquies o en les companyies laiques que sostenien i suportaven les ordres religioses.

És comprensible doncs, que en cas de victòria, el premi era donat a la església regional, fóra per reconeixement, fóra per devoció. Una altra possibilitat era la restitució del premi, a la comunitat cívica, a canvi del seu valor econòmic. En aquest cas, l'import podia fer-se servir, per exemple, per fer de dot per a les joves amb menys recursos del barri o per d'altres assumptes d'utilitat comú.

Des de el segle XVIII es consolida la idea del *Palio-dipinto*, el més antic és el conservat al museu de la contrada de l'*Aquila*, guanyat el 2 de juliol de 1719.

Entre les varietats d'espectacles i competicions, en el segle XVI, es va consolidant lentament el *Palio alla tonda*, que és el que coneixem avui dia. Això s'accentua després de 1555, any en què s'acaba la guerra de Siena i la ciutat, destruïda, es tanca en si mateixa, ofegant el pes de la pèrdua de la llibertat en els jocs i les celebracions en el seu interior.

L'element desencadenant del Palio modern es troba, probablement, en un episodi ocorregut durant l'ocupació florentina i espanyola de la ciutat. A les acaballes del segle XVI, una famosa Pietat conservada en un tabernacle a la regió on havia habitat *Provenzano Salvani*, que es deia que havia estat posada en el seu lloc per Santa Catalina tres segles abans, fou profanada per un soldat espanyol. Potser, degut a l'alcohol, disparà a la estàtua, morint a causa de l'explosió del seu propi arcabús. Era un 2 de juliol i, per commemorar el miracle fet per la Verge protectora de Siena en oposició als ocupants, els ciutadans començaren, any darrera any, a commemorar, sempre amb major fervor, l'aniversari. A l'any 1611 fou també construïda la Basílica de *Provenzano* que custodia encara avui dia allò que queda de la imatge sacra ultratjada al segle XVI, la *Madonna di Provenzano*.

Fig.B: Bandera de la ciutat de Siena. *Bandera bicolor horitzontal; blanca i negra.*

Com hem dit de passada anteriorment, aquesta cursa es diferencia d'altres organitzades espontàniament en altres ocasions, bàsicament, en dos aspectes bàsics: en primer lloc, participen les contrades, simbolitzant el poble, i no els nobles. I en segon lloc, aquesta cursa es fa, *alla tonda*, és a dir, dins d'una plaça, concretament a la *Piazza del Campo*, i no pels carrers de la ciutat, *alla lunga*, com feien els nobles o en altres regions properes.

Des del 1656 la Comuna de Siena (Balia, a les hores) es fa càrrec de l'organització del Palio, consolidant, definitivament, aquesta festa. Els costos globals del Palio passaran a càrrec de l'aristocràcia fins el 1836, que els assumeix l'entitat pública.

LA CURSA

La cursa, una de les més antigues del món, es desenvolupa a la plaça central de Siena, *Piazza del Campo*. En cada Palio participen només deu contrades entre les disset totals, escollides a sort i segons un torn que va de juliol a juliol i d'agost a agost. El mecanisme es el següent: Participen per dret les set contrades que

Il Palio di Siena: Banderes i tradició

no han participat al Palio corresponent de l'any anterior. Un mes abans del Palio, són escollides a sort tres contrades que completen la sèrie de deu. Els altres set són escollits per establir l'ordre de desfilada al Seguici Històric i participaran per dret al Palio corresponent a l'any següent.

Després del Seguici Històric, els genets s'apropen a la *mossa* sortint des del *Entrone*, i van fins la zona de sortida. En aquest punt, el *Mossiere*, jutge únic de la validesa de la partida i situat en una llotja, anomenat *verrocchio*, rep un full que conté l'ordre de posicionament en els *canapi*. Per accedir a la zona limitada pels *canapi*, la corda posterior és curta i està agafada per un mecanisme anomenat *verrocchino*; d'aquesta manera es deixa un espai a través del qual els cavalls fins al novè poden entrar i el darrer cavall, el desè, sortejat com la *rincorsa*, pot determinar voluntàriament, el moment de sortida de la cursa.

Fig.C: Vista general de la *Piazza del Campo* de Siena.

L'ordre és secret fins el darrer moment i ve determinat amb un mecanisme automàtic: l'ordre de la *mossa* és conegut només pocs minuts abans d'aquestes operacions per tres Diputats de la Festa, membres de la Comuna, anomenats de Palio en Palio, responsables del bon desenvolupament de la festa.

La cursa, en aquest moment, pot iniciar-se quan els primers nou cavalls estiguin alineats davant al *canape*: només en aquest moment la *rincorsa* (el genet del darrer cavall sortejat), podrà entrar entre els *canapi* al galop i donar lloc a la cursa. La capacitat del *mossiere* està en percebre la intenció del desè genet i desenganxar amb un pedal el *canape* anterior amb el temps just.

Aquestes complicades operacions de partida normalment resulten molt llargues i es poden endarrerir fins entrada la tarda, augmentant així la dificultat d'una cursa que es corre a pèl, o sigui, sense cap mena de muntura.

La Mossa es troba a l'alçada del passatge de la *Costerella dei Barbieri*. La ratlla d'arribada, assenyalada per un banderí, està a la mateixa zona, sense coincidir exactament amb la línia de llargada.

Fig.D: Moment de la cursa a la *curva di San Martino*.

El Palio és guanyat pel cavall, muntat o no pel genet, després d'haver acomplert tres voltes, en sentit horari, a la plaça i sempre que el cavall porti, al front, la *spennacchiara*, o sigui una escarapella amb els colors del barri pel que està corrent.

Al final, el genet guanyador rebrà honors i glòria, no s'emportarà res més que la riquesa de la victòria, i el barri pel qual ha corregut podrà erigir-se'n com el més afortunat sobre els altres barris de la ciutat de Siena, si més no, fins el proper Palio.

Honors i glòria tindrà també el cavall guanyador, d'especial manera en el cas d'una victòria de cavall *scosso*, es a dir, sense genet. En tot cas, el cavall serà l'hoste d'honor al dinar de la victòria que es desenvolupa a les

darreres setmanes de setembre en els carrers i places de la regió guanyadora de juliol, i a la primera setmana d'octubre per la regió guanyadora del Palio d'agost.

GUANYADORS AL SEGLE XXI:

Data	Contrada	Genet (<i>fantino</i>)	Cavall (<i>barbero</i>)
02/07/2001	Leocorno	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Ugo Sancez (sosso)
16/08/2001	Drago	Luca Minisini "Dè"	Zodiach
02/07/2002	Istrice	Luca Minisini "Dè"	Ugo Sancez
16/08/2002	Tartuca	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Berio
02/07/2003	Selva	Antonio Vilella "Sgaibarre"	Zodiach
16/08/2003	Bruco	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Berio
02/07/2004	Giraffa	Alberto Ricceri "Salasso"	Donosu Tou (sosso)
16/08/2004	Tartuca	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Alesandra
02/07/2005	Bruco	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Berio
16/08/2005	Torre	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Berio
02/07/2006	Pantera	Andrea Mari "Brio"	Choci
16/08/2006	Selva	Alberto Ricceri "Salasso"	Caro Amico
02/07/2007	Oca	Giovanni Atzeni "Tittia"	Fedora Saura
16/08/2007	Leocorno	Jonathan Bartoletti "Scompiglio"	Brento
02/07/2008	Istrice	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Già del Menhir
16/08/2008	Bruco	Giuseppe Zedde "Gingillo"	Elisir Logudoro
02/07/2009	Tartuca	Giuseppe Zedde "Gingillo"	Già del Menhir
16/08/2009	Civetta	Andrea Mari "Brio"	Istriceddu
02/07/2010	Selva	Silvano Mulas "Voglia"	Fedora Saura
16/08/2010	Tartuca	Luigi Bruschelli "Trecciolino"	Istriceddu
02/07/2011	Oca	Giovanni Atzeni "Tittia"	Mississippi
16/08/2011	Giraffa	Andrea Mari "Brio"	Fedora Saura

Fig.E: Cartell anunciador de la festa

LES DISSET CONTRADES PARTICIPANTS:

Fig.1. Noble Contrada de l'Àguila

(*Nobile Contrada dell'Àguila*):

Símbol: Un àguila bicèfala de sable (Àguila del Sacre Imperi), coronada amb Corona Imperial; amb el vol abaixat i membrada, armada, becada, linguada, i ullada de gules, agafant amb la dextra un ceptre d'or i una espasa d'atzur, i amb la sinistra un món d'atzur i or; al pit carregat amb un sol d'or flamejat amb les inicials U.I. (Umberto I) d'atzur. **Bandera:** Caironada, groga amb el símbol al centre. A cada angle, un llaç blau lligant una cua d'ermini negre. **Lema:** "De l'Àguila, el rostre, la garra i l'ala". L'Àguila representa la combativitat. Es guarneix amb el títol de "noble" per la magnífica acollida

dispensada a Carles V d'Hasbourg en la seva visita a Siena el 24 d'abril de 1536. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1719 i 3 de juliol de 1992. **Total de victòries:** 24.

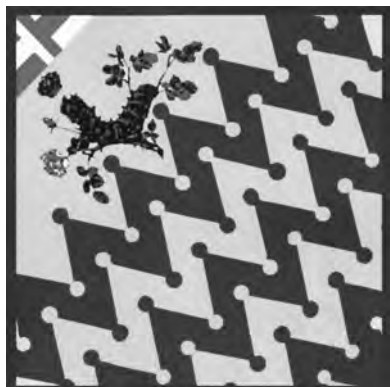

Fig.2. Noble Contrada de l'Eruga

(*Nobile Contrada del Bruco*):

Símbol: Una eruga sobre una branca de rosa, amb corona ducal. **Bandera:** Caironada, groga amb els dos terços inferiors carregats amb tres faixes dentades verdes. Al comble, la creu de Saboia, de gules i argent, partida de l'un a l'altre. Perfilada de blau. **Lema:** "El meu nom sona a revolució". L'eruga representa la laboriositat. S'atorgà a la contrada el títol de "noble" perquè contribuí principalment a la desfeta de Carles IV de Bohèmia a la batalla de la *Croce del Travaglio* al 1369 a Siena, i per derrocar el govern dels *Dodici* situant el poder al *Monte del Popolo* al 1371. **Primera i darrera victòria:** 2 de

juliol de 1653 i 16 d'agost de 2008. **Total de victòries:** 37.

Fig.3. Contrada del Cargol

(*Contrada della Chiocciola*):

Escut: Quadrilong, d'argent, un cargol al natural; en el terç superior i inferior, les inicials U (Umberto I) i M (Margarida de Saboia) d'atzur, alternades; dues roses de Xipre, una al centre del cap i l'altre al centre de la punta, partides de gules i argent; filierat d'atzur. **Bandera:** Caironada, vermella. En els dos terços inferiors, un mont de 14 penyes movent, invertit, de vermell i groc; al terç superior, vermell amb l'escut acompanyat de motius vegetals daurats. Tot, perfilat i separat de blau clar. **Lema:** "Amb pas lent i digne el Cargol descendeix a triomfar al camp". Representa la prudència. **Primera i darrera victòria:** 3 de juliol de 1661 i 16 d'agost de 1999. **Total de victòries:** 51.

Fig.4. **Contrada Priora de l'Òliba**
(*Contrada Priora della Civetta*):

Escut: Escut cap de cavall; partit de sable i gules, una òliba al natural sobre una branca d'olivera; al cap, una corona a l'antiga acompanyada, a la dreta i a la sinistra de dos escudets d'atzur amb les inicials U (Umberto I) i M (Margarida de Saboia) d'or; filierats d'or. **Bandera:** Caironada, quarterada en creu de vermell i negre, faixa entada de blanc, i encaix blanc de tretze puntes a la punta. **Lema:** "Veig de nit". Representa l'astúcia. S'acompanya amb el títol de "Priora" per que al 1894 albergà les primeres reunions de Priors de les 17 Contrades de Siena les quals fundaren el Magistrat, òrgan

que decideix les qüestions d'interès comú de les mateixes. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1664 i 16 d'agost de 2009. **Total de victòries:** 33.

Fig.5. **Contrada del Drac**
(*Contrada del Drago*):

Símbol: Drac alat daurat; sobre el cap, corona a l'antiga d'or. Porta a la dreta una banderola blava de dues puntes amb l'inicial d'or U (Umberto I) rematada amb una corona reial d'or. **Bandera:** Quadrada, quarterada en creu de vermell i verd. Filiera merletada de groc. **Lema:** "Quan el cor em crema es converteix en flama a la boca". Representa l'ardor. **Primera i darrera victòria:** 6 de novembre de 1650 i 16 d'agost de 2001. **Total de victòries:** 36.

Fig.6. **Contrada Imperial de la Girafa**
(*Imperiale Contrada della Giraffa*):

Símbol: Una girafa al natural conduïda per un moro vestit de turc. L'animal està coronat per una divisa blava que porta escrit, en argent, "Umbertus I dedit". **Bandera:** Caironada, trinxada- encaixada, de vermell i blanc; el costat superior de l'asta és blanc. Ribetada de vermell i blanc en l'un a l'altre. **Lema:** "Quan més gran és el cap més gran és la glòria". Representa l'elegància. Els atorgaren el títol d'Imperial per decret del rei Víctor Manel III per guanyà el *Palio* ofrenat a l'Imperi en juliol de 1936. **Primera i darrera victòria:** 27 d'abril de 1655 i 16 d'agost de 2011. **Total de victòries:** 34

Fig.7. Contrada Sobirana de l'Eriçó

(*Contrada Sovrana dell'Istrice*):

Escut: Rodó; d'argent, un eriçó al natural sobre el qual té una corona a l'antiga amb dues roses de gules de Xipre a cada costat. Al Cap; de gules, una creu de Malta d'argent. A la punta; d'argent, un nus de Saboia d'atzur. **Bandera:** Caironada, blanca, faixada amb arabesc tricolor, vermell, negre i blau a parts iguals. **Lema:** "Només lluito en defensa". Representa l'agudesia. Ostenta el títol de Sobirana concedit al 1980 per la Sobirana Ordre Militar de Malta, la seu de la qual des de el segle XIV, es troba al barri. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1659 i 2 de juliol de 2008. **Total de victòria:** 41.

Fig.8. Contrada de l'Unicorn

(*Contrada del Leocorne*):

Escut: Triangular curvilini; en camp d'argent, un unicorn rampant d'argent calçat d'or. Filierat d'atzur amb la llegenda "Humbertis regis gratia" d'or. **Bandera:** Quadrada, llistada amb entades de taronja i blanc. Ribetada de blau clar. **Lema:** "Fereix i sana a la vegada l'arma que tinc al front". Representa la ciència. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1662 i 16 d'agost de 2007. **Total de victòries:** 30.

Fig.9. Contrada de la Lloba

(*Contrada della Lupa*):

Escut: Triangular curvilini; representació de la lloba romana coronada a l'antiga, amb els bessons lactants que subjecten un banderola llarga de dues puntes, truncada de negre i blanc. Bordura componada i irregular de 10 peces d'argent i gules, alternant la creu de Saboia de l'un en l'altre. **Bandera:** Quadrada, truncada de blanc i negre, flamejada, al vol, de l'un a l'altre. A la vora de l'asta, filet merletat de taronja. **Lema:** "Et Urbis et Senarum Signum et Decus". Simbolitza la fidelitat. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1696 i 2 de juliol de 1989. **Total de victòries:** 34.

Fig.10. Noble Contrada de la Conquilla

(*Nobile Contrada del Nicchio*):

Símbol: Una conquilla blanca amb una corona ducal, amb una branca de coral vermell a cada costat. Per sota de la base de la conquilla, i subjectats al coral, tres nusos de Savoia grocs, alternats per dues roses, una vermella i l'altre blanca.

Bandera: Caironada, blava. Al terç inferior, una cinta pinyonada, acompanyada de cinc estrelles grogues de sis puntes, ordenades de 3 i 2. **Lema:** “És el vermell del corall que em crema al cor”. Representa la discreció. L'acompanya el títol de “noble” pel valor de les milícies en la batalla de Montaperti (1260), a prop de Siena, i per la defensa de la ciutat de Porta

Pispini (1527). Però també per haver portat l'aigua al barri al 1469 i a la font dels Pispini al 1534. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol 1666 i 16 d'agost de 1998. **Total de victòries:** 42.

Fig.11. Noble Contrada de l'Oca

(*Nobile Contrada dell'Oca*):

Escut: Ovalat acabat en punta; en camp d'or, una oca al natural posada sobre herba, amb corona reial i al coll un llaç blau del qual penja la creu dels Savoia. **Bandera:** Quadrada i verda; amb una orla rodona blanca amb motius vegetals. Ribetada de vermell. **Lema:** “Clangit ad arma”. Representa la prudència. L'apel·latiu de “noble” és per tants actes de valor dels seus soldats en dues batalles lliurades a prop de Siena, la de Montemaggio (1145) i Monteperti (1260) darrera la qual aconseguiren el títol de “governadora”. Va ser la primera contrada en guanyar un *Palio* oficialitzat (1644) i també és la

que més victòries ostenta. **Primera i darrera victòria:** 14 de juliol de 1644 i 2 de juliol de 2011. **Total de victòries:** 64.

Fig.12. Contrada Capitana de l'Ona

(*Contrada Capitana dell'Onda*):

Símbol: Un dofí, cap per avall, amb una corona reial daurada. **Bandera:** Caironada, fornida de vair antic. **Lema:** “El color del cel, la força del mar”. Representa l'alegria. Posseeix el títol de “Capitana” perquè les seves milícies muntaven les guàrdies en el palau públic estenent el seu territori fins darrera de l'ajuntament. Amb la Contrada de la Tortuga té una victòria compartida (1713). **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1671 i 2 de juliol de 1995. **Total de victòries:** 37,5.

Fig.13. Contrada de la Pantera

(*Contrada della Pantera*):

Escut: Ovalat acabat en punta; en camp d'argent, una pantera rampant al natural linguada de gules, sobre el cap, corona a l'antiga. Al cantó dret del cap, partit d'argent i gules, una U (Umberto I) de l'un a l'altre. Filiera d'or. **Bandera:** Caironada, partida de vermell i blau; truncat contra-encaixat de set puntes de l'un a l'altre i perfilada de blanc. Bordura blanca amb una línia central blava amb dotze quadrats. **Lema:** "La Pantera rugí i el poble es transformà. El meu impuls derroca tots els obstacles". Representa l'audàcia. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1691 i 2 de juliol de 2006. **Total de victòries:** 26.

Fig.14. Contrada de la Selva

(*Contrada della Selva*):

Escut: Escut cap de cavall; d'argent, una alzina foliada i plantada, suporta un trident amb sarró; un rinoceront al natural, passant. Al Cap; d'atzur, un sol groc radiant amb una U (Umberto I) d'atzur. **Bandera:** Caironada, de taronja una alzina foliada verda. Bordura verda perfilada, per la part interior, de contra-bretestat blanc. **Lema:** "Primera Cacera al camp". Representa la potència. **Primera i darrera victòria:** 9 de setembre de 1685 i 2 de juliol de 2010. **Total de victòries:** 37.

Fig.15. Contrada de la Tortuga

(*Contrada della Tartuca*):

Escut: Ovalat acabat en punta; en camp d'or, sembrat de nusos de Savoia blaus i de margarides, una tortuga al natural. **Bandera:** Caironada, blava; primer i tercer terç, faixat d'or i atzur; segon terç, blau amb l'escut al centre i acompanyat per motius florals d'or. **Lema:** "Abric, Força i Constància". Amb la Contrada de l'Ona té una victòria compartida (1713). **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1651 i 16 d'agost de 2010. **Total de victòries:** 47,5.

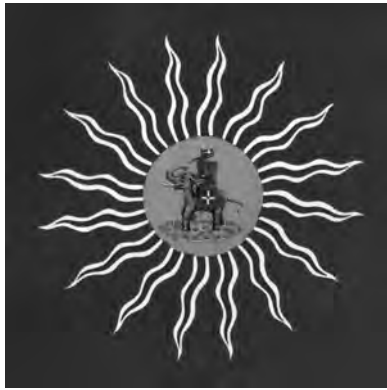

Fig.16. Contrada de la Torre

(*Contrada della Torre*):

Escut: Escut rodó; en camp d'or, un elefant al natural, posat sobre herba, amb una gualdrapa de gules amb la creu de Saboia; sobre el llom, una torre de gules sobre la qual s'ha hissat un estendard, de dues puntes, amb una creu plena blanca, sobre vermell. **Bandera:** Quadrada, vermella carmesí amb l'escut al centre, de les vores del qual surten setze raigs, flamejats de blau i perfilats de blanc. **Lema:** "A més de la força, la potència". Representa la força. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1652 i 16 d'agost de 2005. **Total de victòries:** 44.

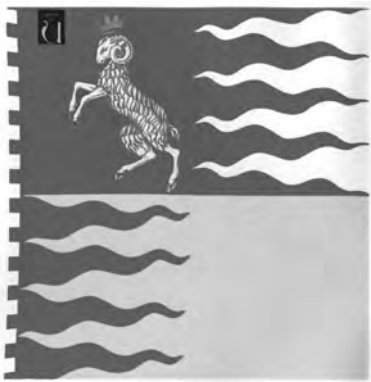

Fig.17

Contrada de Valdimontone

(*Contrada di Valdimontone*):

Escut: D'argent, un anyell rampant d'or; coronat a l'antiga. A l'angle superior dret, un forat d'atzur amb la lletra U (Umberto I) d'or, amb corona reial. **Bandera:** Quadrada, truncada de vermell, flamejada al vol, de blanc; i de groc, flamejada a l'asta, de vermell. Filietada de blanc, amb la vora de l'asta, merletada de blanc. **Lema:** "Sota el meu assalt la muralla s'ensorra". Representa la perseverança. **Primera i darrera victòria:** 2 de juliol de 1654 i 16 d'agost de 1990. **Total de victòries:** 43.

TERMINOLOGIA:

El **Drappellone** o **Palio**, consisteix en un estendard rectangular de seda pintat i sostingut verticalment sobre un pal blanc i negre, (els colors de la ciutat de Siena), i muntat en un plat d'argent amb dos flamenquins blancs i negres que descendeixen lateralment. El Palio queda en propietat del barri, així com el pal i els flamenquins, i el plat és retornat a la Comuna de Siena abans dels dos Palios de l'any següent, després d'inscriure el nom del barri i la data de la victòria a la part posterior. Existeix un plat d'argent pel Palio de juliol i un altre pel Palio d'agost. Els plats es renoven cada deu anys. La Contrada amb més nombre de Palios és la Noble Contrada de l'Oca amb 64 victòries.

El **Cappotto**, és un reconeixement al barri que guanya el Palio de juliol i el d'agost en un mateix any, independentment d'un eventual Palio extraordinari que es faci en el mateix any. Només es comptabilitza els Palios comuns. Aconseguir aquesta fita és d'una dificultat tal que des del segle XVII només s'ha aconseguit en setze vegades. Cap al segle XVII, sis al segle XVIII, vuit al segle XIX, només dos cops en tot el passat segle XX, i pel que portem d'aquest segle XXI encara cap Contrada ha pogut aconseguir-ho. La Contrada Imperial de la Girafa és, amb 3, la que més en té.

El **Canape** o **Canapo**, conjunt de cordes que serveixen per delimitar l'àrea de la "mossa", és a dir, la zona entre cordes en la que han d'estar els cavalls abans de la sortida.

Il Palio di Siena: Banderes i tradició

El **Carroccio** és el carro tirat per búfals que durant el seguici històric transporta el Palio.

La **Mossa** indica l'inici de la cursa pròpiament dita, però també el zona de la plaça on es troba el punt de sortida.

El **Mossiere** és el personatge designat a activar, mitjançant un pedal, el mecanisme que dona la sortida a la cursa.

Nerbata és l'acció d'utilitzar el nerbo contra un genet adversari.

El **Nerbo** és tendó sec de vaca utilitzat pel genet per fustigar al cavall.

La **Nonna** és el nom pel que es coneix la Contrada que porta més temps sense guanyar la cursa. Actualment la Contrada de la Lloba, que no guanya el Palio des del 2 de juliol de 1989 i és la que porta aquest trist honor.

El **Palio** pot fer-se servir tant per indicar la cursa de cavalls, com també la roba o tela atorgada al guanyador de la cursa.

La **Rincorsa** és la posició de partida del desè cavall, situat fora de l'espai delimitat pels canapi. Degut a que és justament l'entrada del desè cavall en els canapi la que determina la llargada de la cursa, aquesta posició és considerada favorable, sigui per la victòria, sigui per, eventualment, afavorir o perjudicar a un barri en concret.

Scosso és aquell cavall que corre sense genet. Si arriba primer i és el guanyador, el barri ho festejarà igualment, ja que el que compta és el cavall per davant del genet.

Steccato són les barreres de fusta que delimiten internament la pista. La posició de llargada a *allo staccato* indica les posicions més internes considerades entre les més favorables per la victòria de la cursa.

Verrocchio és la llotja situada a pocs metres de zona de la mossa, des d'on el *mossiere* gestiona les operacions relatives a la sortida.

CONCLUSIONS:

Sens dubte les representacions vexil·lològiques a la tradicional cursa de cavalls del Palio de Siena és d'una riquesa ornamental espectacular i amb un recull de colors i formes de tot tipus. Com hem dit a l'inici, és un exercici prou interessant descriure amb detall totes i cadascuna de les banderes que representen les disset contrades.

És un repte el sol fet d'intentar reproduir el disseny de les banderes mitjançant la interpretació de la descripció escrita de la mateixa. Ens adonem de la gran varietat de combinacions possibles a l'hora de dissenyar símbols vexil·lològics, alguns dels quals són representacions amb segles d'història.

En aquesta festa tradicional, amb més de 600 anys de recorregut, hi ha un mostrari enorme de components heràldics, genealògics, gastronòmics, musicals, poètics, i, com ha quedat palès, també de vexil·lològics.

Heràldics ja que al Seguici Històrics hi són representades les ensenyes de les famílies més pudents i influents de l'època a la regió de la Toscana, ja siguin marquesos, ducs, comtes, etc.

La genealogia també té el seu lloc i recau en els genets, ja que són nombroses les famílies que passen el seu ofici o afició de pares a fills, i en aquesta tradicional festa hi ha avis i besavis que ja feien curses. Algun que altre genet és la quarta o cinquena generació que participa activament a la cursa del Palio.

No hi ha festa sense un bon àpat i a la conclusió de la setmana festiva no pot acabar d'una altra manera que amb totes les contrades fent dinars i sopars per tota la gent i omplint els carrers del centre històric de la ciutat de Siena.

Podem concloure aquest estudi de les ensenyes vexil·lològiques dient que *Il Palio di Siena* és un exemple perfecte per veure i gaudir d'una festa tradicional amb més de cinc segles d'història, on hi ha representades una munió de gent, mitjançant el recurs vexil·lològic, portant banderes i estendards durant, pràcticament, un parell de mesos d'estiu.

Us animo a tots a visitar la ciutat de Siena i a gaudir d'aquesta apassionant cursa tradicional que és *Il Palio*. Només em queda agrair a totes les persones que m'han ajudat a fer aquest estudi, especialment, al meu amic Antoni Cervantes, membre de la Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·logia i Nobiliària (S.C.G.H.S.V.N.).

BIBLIOGRAFIA:

Fluvià i Escorça, Armand de. *Diccionari General d'Heràldica*. EDHASA. Barcelona, 1982

Vaquerizo Romero, Félix. *Manual de Heràldica*. Trigo Ediciones, S.L. 2005

Valdesi, Laura. *Febbre da Palio*. GRIMALDI GROUP. Napoli, 2008

Silverman, Sydel. *On the Use of History in Anthropology: The Palio of Siena*. American Ethnologist, 1979

VV.AA. *Visioni di Palio*. Siena, Protagon Editori Toscani-Edizioni Alsaba, 2004.

Betti, Luca. Falassi, Alessandro. *Il Palio – La festa della città*. Siena, Betti Editrice, 2003

INTERNET:

http://it.wikipedia.org/wiki/Palio_di_Siena

<http://www.ocaioloextramoenia.it/Palio/home.htm>

<http://palio.comune.siena.it/main.asp?id=0>

<http://www.ilpalio.org/>

<http://www.ilpalio.siena.it/>

<http://www.ilpaliodisiena.com/>

http://www.dmoz.org/World/Italiano/Società/Folklore/Palio_di_Siena/